

CULTURA ȘI ARTA POPULARĂ ÎN ZONA BUZAULUI TRANSILVĂNEAN

VASILESCU VIRGIL

Cultura și arta populară, în zona încercuită de munții de la curbura Carpaților se pare că este o îngemănare trainic durată de oamenii atîtor milenii. Aici, stăpîinii locurilor și-au făcut o artă și o cultură cu trăsături caracteristice noi, fenomen specific zonelor de interferențe închise, au acumulat elemente de cultură și artă datorită mutațiilor demografice, creindu-și astfel o caracteristică de esență.

Dacă am privi cultura și arta prin prisma antropologilor Kroeber și Kluckhohn¹, relația omului cu natura a avut prioritate în fața următoarelor două aspecte. Al doilea aspect s-a putut observa cînd a crescut densitatea populației în această zonă a pășunilor alpine, iar ultimul aspect — relația omului cu valoarea — numai după al II-lea război mondial.

Funcția socială a culturii populare nu a fost redusă niciodată la caracterul strict utilitar, fapt pentru care întotdeauna a fost înțeleasă, a fost acceptată și susținută.

Urmărind-o prin optica sociologiei cunoașterii, cultura și arta populară nu este un fenomen subiectiv integrat total în suprastructura socială, nu este nici un fenomen pur obiectiv, ci un produs nou obținut prin îmbinarea subiectivului cu obiectivul.

Îmbogățirea și diferențierea **formelor culturale** presupune gradul de dezvoltare materială, nivelul relațiilor de producție, gradul de autonomizare al acelor care, în zona citată de noi, are semnificații distincte.

Formele conștiinței sociale sînt un produs al vieții materiale, sînt legate de aceasta și o slujesc permanent, căpătînd noi valențe în funcția de dezvoltare a societății, de pretențiile crescînde ale grupului social, determinat în timp și în spațiu.

Prin artă, N. Iorga înțelegea : „O stare sufletească identică la un grup de populații“, „... care a putut să creeze un tip pe care secolele nu au reușit să-l schimbe, nici frontierele să-l diferențieze în ce are el esențial“².

Așadar, un popor își are arta lui, în esență aceeași, cu modificări superficiale, minore, impuse de aspectul evolutiv, de mediu, de preocupări intelectuale etc., modificări urzite pe un schelet de structură dînd acestuia un caracter zonal numit îndeobște „specific local“.

Un popor, o națiune poate fi recunoscută și prin trăsăturile psihologice comune, prin materializarea simțămintelor exteriorizate etc., deci arta și cultura produsă de acesta are același aluat, aceleași tipare.

Urmărind evoluția cadourilor, la poporul nostru — de pildă — constatăm că păpușa din caș a marcat din cele mai vechi timpuri politețea bărbatului, a subliniat gestul frumos al crescătorilor de oi, din M-ții Retezat, pînă la Covasna-Voinești, ori Suceava. Mai tîrziu, a apărut păpușa din turtă dulce, nelipsită din casa gospodarilor de origine maghiară, ori de de pe taraba „tîrgurilor de țară“.

Așadar, cultura și arta populară din zona Buzăului transilvănean nu se deosebește structural, dar are particularități importante agonisite de-a lungul timpului.

Tezaurul spiritual al oamenilor de pe aceste locuri și-a căpătat un contur propriu și datorită condițiilor de climă și sol, într-un fel cu totul particulare. Marele amfiteatru natural a fost aproape pînă în secolul XX străjuit de necunoscut, a fost loc de refugiu al multor oameni din cele trei țări românești : Transilvania, Muntenia și Moldova. Aici, oamenii de orice neam s-au înțeles ca frații și s-au ajutat la nevoie, fapt confirmat de multe documente scrise și nescrise.

Temperatura scăzută, precipitațiile din belșug au favorizat dezvoltarea agriculturii, ca ramură nouă, pe lîngă păstorit. Creșterea vitelor și agricultura, apoi cîteva elemente de manufactură au așezat populația de la izvoarele Buzăului pe un temelie spiritual cu alte caracteristici ca de obicei. După destrămarea imperiului austro-ungar (1900—1918), zidurile acestei cetăți naturale au plesnit spre centrele mari : Brașov, Buzău, Sf. Gheorghe, prin Tg. Secuiesc, spre Moldova etc., locul potecilor ascunse fiind luat de drumuri bine cunoscute, cu toate că despre o adevărată înflorire nu se putea vorbi atunci.

Apariția unor societăți de exploatare a lemnului, apariția fabricii de sticlă de la Barcani și apoi de la Crasna, instalațiile mecanice de prelucrare parțială a lemnului au schimbat într-o măsură profilul moral al oamenilor, au adus elemente noi în cultura localnicilor, au îmbogățit creația populară.

Zona de graniță pe mai mult de jumătate din extremele bazinului a contribuit la unitatea tuturor oamenilor din această parte, împotriva spiritului cazon impus de „straja împăratului“.

Dacă am urmări pecetea istoriei pe actul care atestă cultura și arta în aceste locuri, am fi nevoiți să plecăm de la vechile așezări, de la Cremena și Gîlma. Existența, aici, a omului preistoric, a atelierului de unelte necesare vînașilor și pescuitului, din timpul neoliticului superior, presupune un argument în favoarea ipotezei că și strămoșii noștri au avut cultura lor, și că aceasta se găsește la baza civilizațiilor viitoare³.

Istoricii noștri de renume susțin că dacii locuiau în mare parte în munți și în podișul Transilvaniei, numai o parte dintre ei coborau spre sud, în vremuri liniștite, fapt ce poate fi confirmat de urmele care vorbesc despre atâtea întăriri și cetăți⁴.

Se pare că depresiunea Buzăului de Sus a fost brăzdată de drumul roman — secundar ca trafic — ce unea castrul de la Drajna cu cel de la Brețcu. Nu negăm calea care lega Augustia de Cumidava prin Comalău, dar nici nu trecem sub tăcere efortul depus de romani pentru deschiderea drumului de-a lungul Buzăului; vorbește și tezaurul de la Crasna de proveniență din vistieriile Sirmium, ori cele șapte cetăți despre care scria cîndva Orbán Balázs. Căile de comunicație ale romanilor au creat așezări noi, bazate pe alte reguli sociale⁵.

Au dispărut cetățile romane cu luxul și cu cîntecele harpelor, cu împilari, cu supunere și cu stăpînire totală, au apărut în locul lor tabere nomade cu obiceiurile și — în general — cu o cultură a lor. În cetatea turcească de la Vama Buzăului, pe locul numit astăzi „Curmătura calvariei“, adesea, în timp de răgaz s-or fi auzit refrene din poezia lui Netjati, sau „asicii“ ilustrînd ospățul în urma prăzilor bogate, acolo sus, la trecătoarea „tallissin“.

După anul 1000, trecătoarea de la Vama Buzăului rămîne o poartă periculoasă, fapt pentru care Andrei al II-lea, la îndemnul prințesei de Tirol, aduce cavaleri de pază, care timp de 14 ani au exercitat influență, ca și înaintașii lor, în cultura populației de baștină⁶.

În anul 1851, pe vremea cînd memoriul lui N. Bălcescu, adresat lui Kossuth, circula pe buzele tuturor, obștea de la Întorsura Buzăului, cu de la sine putere și pentru totdeauna a pus temeiul școlii în sat. În Sita Buzăului, școala s-a ridicat în anul 1868, iar cea din Barcani a ființat pe lîngă fabrica de sticlă a lui Miss Conrad. Din 1824, de cînd a luat ființă școala în satul Vama Buzăului, influența oamenilor cu carte s-a resimțit în procesul de dezvoltare culturală în această zonă. De acum 145 de ani, educatorii sînt în activitatea lor extraprofesională adevărații tutori spiritali ai populației adulte⁹. Scrierile vechi precizează că în anul 1825, trei sate buzoiene au devenit unități administrative de sine stătătoare: Vama Buzăului, Întorsura Buzăului, Sita Buzăului, iar comuna Barcani s-a desprins de comuna Zagon în iulie 1925.

Din momentul cînd oamenii sînt grupați în unități administrative, cînd aceștia recunosc un centru civic al colectivității lor, mișcarea culturală și creația populară capătă noi dimensiuni. Apare sentimentul de dragoste față de localitatea în care se găsesc, oamenii localității are termeni de comparație cu așezările vecine. Din această perioadă în arhitectura caselor se împrumută elemente noi create, intervine preocuparea pentru stilizare, îmbină utilul cu esteticul în ansamblul creației populare.

După începutul secolului XX, comerțul cu produsele industriale se consolidează din ce în ce mai mult, cu toate că sînt documente care confirmă existența unui popas, la Întorsura Buzăului, al negustorilor italieni, probabil, în drum din Țara Românească spre Moldova, prin Transilvania.

Comerțul cu produse textile a adus unele modificări importante în viața patriarhală, diferențiată și mai mult categoriile de oameni în structura socială¹⁰.

Aruncînd o privire dincolo de urzeala din pănură, peste păianjenul geometrizat al rîurilor de pe altițe, ori în vârtejul vătălelor, ajungi de grabă la concluzia că în afară de artă este greu de găsit un mijloc mai accesibil de cunoaștere a unui popor. În nucleul artei se găsește omul, viața, sentimentele, gîndurile și năzuințele lui ; omul produce bunurile materiale pentru el și produce bunurile spirituale ca să se contopească cu ele. Arta populară subordonează pe cea cultă și o întreține pe aceasta cu elemente noi, o tonifică pentru ca să o poată menține în timp. Are prioritate fiindcă este esența lumii obiective, iar elementele noi și le adaugă cu zgîrcenie și cu multă prudență. Elementele vechi, uitate în aparență, dăinuiesc în concepția creatorului și acționează asupra lui la momentul potrivit, ies la suprafață ca umbrele lui Hades. Nu întîmplător, ci din instinct, glăjarii lui Conrad, ca și meșterul Solosovici din Barcani păstrau forma la plosca din sticlă după chipul celei din lemn de paltin, cu pereții paralel, circulari îmbinați în unghiuri, ca și motivele decorative legate de arta celților, pe vase de pămînt. Nu întîmplător, ci din instinct, ulcioarele ceramiștilor „regățeni“ păstrează formele amforoidale greco-romane, tehnica decorativă a sgrafitajului, ca și spectrul coloristic bizantin, instinctul confundîndu-se — în cazul acesta — cu elementul tradițional atît de înrădăcinat în concepția artiștilor populari. Cunoașterea artistică are o imensă certitudine senzorială. Așa se explică faptul că un artist năzuind către cunoașterea generalului merge de la lucruri singulare, la cunoașterea legilor care generează fenomenele. Generalul din tipic nu exclude particularul, ci dimpotrivă, îl subliniază prin mijloacele de care artistul face uz. Arta populară din ținutul de la poalele Ciucașului se ridică pe temeiul solid al tezaurului spiritual de care dispun creatorii din această zonă. Depresiunea Buzăului este casa cîntecelor melodioase, este locul unde poezia și florile cîmpului joacă pe firul de tort de la umbra bradului, pînă în miezul șezătorilor.

Specificul creației artistice populare este de fapt factura psihică a creatorului materializată în obiectul de artă pe care-l execută și reflectă particularitățile dezvoltării istorice :

La bordei cu crucea-naltă
La Stăncuța sprîncenată
Joacă hora încheiată
Curge lumea fermecată.

(Alex. Gabor — Valea Mare)

Temperamentul își pune amprenta pe toate bucățile artistice create, iar particularul impus de acest fapt de creație, constituie caracteristica de

bază în stabilirea zonelor folclorice. În arta populară aplicată, în arta cres-tăturilor, țesăturilor, împletiturilor, în modelele pentru ornament, pînă și în felul cum se așează obiectele de podoabă în casă, predomină linia, pa-tratul și rombul ; de multe ori friza contopește cele trei elemente prin repetare, sau intercalare, iar păunul și cocoșul de pe carpete se alătură de scenele moralizatoare :

„Plăcinte și cozonaci
Bărbătelului să-i faci“

„Casa curată
Musafiri așteaptă“.

În geometria culorilor și formelor găsești optimismul impus de un tip nervos bine echilibrat, găsești o împletitură fericită între sangvin și coleric. În zona folclorică a Buzăului transilvănean doina este înfrățită cu balada, iar acestea, prin conținutul lor, cîntă actele de vitejie, cîntă binele în toată plenitudinea lui. Este important că strigătura în horă a ființat în toate satele buzoiene ca o mărturie că populația de aici a păstrat trăsătura românilor transilvăneni, care așează poantele usturătoare alături de port, de obicei, de joc, de cîntec, și de elementele arhitecturale.

Nota caracteristică de bază în arta populară constă în îmbinarea fru-mosului cu utilul, iar această îmbinare se diferențiază și ea de la o zonă la alta, în funcție de mai mulți factori. Faptul că în cusături, în împleti-turi de ornament și în croșetă au apărut obiecte miniaturale nu este lipsit de semnificație. Bibelourile și unele carpete nu sînt denaturări ale obiectelor de artă, în cazul cînd, în detaliu, respectă nota autenticului, ci dimpotrivă artiștii s-au adaptat cerințelor zilei, fără să părăsească ceea ce este esențial.

Pînza de in și de cînepă a cedat în fața celei de bumbac, cea de bum-bac a lăsat loc țesăturii de mătase, aceasta este obligată să cedeze locul firelor sintetice, așa cum vopsitul cu substanțe chimice a înlocuit roiba, coaja de anin, ori frunza de ceapă.

Viața reală pătrunde în artă prin cunoașterea artistică, iar opera capătă semnificație numai cînd are valoare cognitivă. Artistul (și cel popu-lar) reproduce în imagini tipicul din fenomenele vieții, nu fotografiază viața. Din cele mai vechi timpuri, artiștii populari au știut să scoată în relief numai esența vieții sociale și pe aceasta au brodat-o în operă de certă valoare, luîndu-și totdeauna persoana proprie ca termen de compa-rație. Pentru că nostalgia, calmitatea peste limite, pastoralul sînt elemente care, astăzi, lipsesc din nota caracteristică a populației din zona buzaie-lor, și produsele artei populare din această parte a țării au un specific în cromatică, au jocuri geometrice și flori mari ; creatorii exclud natura-lismul și subliniază ideia.

Forma este indisolubil legată de conținut ; artistul popular este con-secvent în păstrarea caracteristicilor, cu toate că, teoretic, nu cunoaște importanța unității dintre conținut și formă. Femeile au repetat în frizele de pe ciupag coarnele de berbec și urmele de capră, au adus elemente fitomorfe și cosmomorfe pentru a scoate efectul de ansamblu, dar nici

odată n-au explicat valoarea artistică — în detaliu — a lucrării, și foarte rar au adus elemente noi, neverificate din punct de vedere estetic.

Arta populară din depresiunea Întorsura Buzăului rezistă cu ușurință în timp fiindcă este foarte bogată în conținut și plăcută în forma de prezentare. Bogăția de conținut tatonează toate genurile, fără ca să i se poată face imputații de dublare. Dacă luăm, de pildă, basmul „Feciorul fără noroc“ auzit de la bătrîna Coltofeanu din Întorsura Buzăului, basm care circulă în toate satele depresiunii, ne dăm seama și de puterea de creație a grupului, și de priceperea cu care realitatea este turnată în tiparul fanteziei pentru obținerea unui produs literar de autentică valoare. Bogăția de expresie a conținutului de idei exclude analiza și crează o stare de admirație și respect pentru poporul atît de înzestrat din această zonă folclorică.

Ca să ne dăm seama de gradul de concepție în creația populară de grup, costumul femeiesc este obiectul care pledează pe drept, pentru grația, finețea, puritatea și priceperea buzoienelor. Costumul popular, modelele de pe cojoace, podoaba încăperilor casei, prin îmbinarea desenelor, prin cromatică și poziție, toate conturează un tablou robust, înclinat spre sobru, cu multă lumină și căldură, tablou care reflectă exact bogăția spirituală a oamenilor de pe aceste meleaguri. Linia scoasă din spata războiului, ciupagul pictat cu acul și cu fire policolare, ștergarul și opregul, toate au ființat aici secole la rînd. Sînt scînteii rupte din sufletul oamenilor, cu care aceștia își fac rîuri pentru podoabele sufletului, căci arta populară este un produs în exclusivitate al muncii, nu se naște într-o clipă ca Athena din capul lui Zeus.

Arta populară, ca o componentă de bază în cultura unei colectivități se diferențiază în funcție de întrebuintarea produsului artistic finit, în funcție de materia primă folosită etc., reprezentînd anumite caracteristici zonale urzite pe un schelet comun poporului întreg. Urmărind aspectul culturii materiale în zona analizată, creația populară o pute mîmpărți în două mari compartimente și de aici în subdiviziunile lor distincte : creația populară al cărei produs este concretizat într-un obiect palpabil și creația populară al cărei produs este de ordin spiritual.

Subdiviziunile primei părți își găsesc expresia în toate bunurile materiale pe care și le crează omul, de care se folosește nemijlocit în procesul muncii, de care are nevoie în colectivitate, potrivit cerințelor impuse de etică socială, iar elementul estetic rămîne pe planul doi, ori cel mult egal cu primul aspect, cu utilul.

Din cele mai vechi timpuri, omul s-a preocupat și în această zonă de înfrumusețarea locuinței lui, adăugînd de fiecare dată elemente noi și renunțînd treptat la cele depășite de timp. Deși se găsesc, altăuri de români, familii de maghiari, germani, polonezi, cehoslovaci, casele păstrează tipul arhitecturii românești, „cu prispă și tindă“. Toți au trecut de la casa cu două camere, la cea cu trei, iar în foarte rare cazuri, una dintre ele este construită pe beci. Mărindu-se casa, treptat, treptat, se renunță la bucătăria de vară care se găsește izolat în curte, împrumutată în aceste locuri de la maghiari și de la sași sub denumirea de „găbănaș“ ori „șuteu“.

Specific gospodăriilor transilvănene, șura reprezintă un complex care întrunește grajdul vitelor mari, al vitelor mici și al păsărilor de curte, precum și baza furajeră necesară pe timp de un an. Pe lângă împărțeala specifică în interior, câteva elemente de traforaj la streășină și la poartă marchează elementul artistic al acestui obiect. În ultima vreme aproape fiecare șură are câteva tablouri lucrate în vopsea de var; scenele reprezentând animale frumoase și lalele. Acestea sînt împrumutate din creația maghiară, și aici, din plastica orientală. Și astăzi, ca și în trecut, oamenii își lucrează întii șura și grajdul, apoi casa, fapt ce denotă grija față de vitele cu care își ocupă o parte din timpul de lucru.

Treptat, treptat casa din cărămidă ia locul celei din lemn, iar pe lângă încăperile de bază apare: cămară, hol, sufragerie, baie.

În casă, mass-media ocupă loc tot mai sigur, iar autodaxia apare ca fenomen de masă fiind încurajată de instituțiile culturale.

Cîndva, uneltele de lucru întruneau și elemente artistice: crinta înflorată cu creștături, bita înflorată, fluierul cu elemente de pirogravură etc., astăzi totul reducîndu-se la forma cea mai simplă, la strictul necesar. Au dispărut blidarele înflorate și soarele stilizat de pe speteaza jugului și de pe urechile de covată, iar șarpele — și acesta element dacic — nu se mai găsește de cînd chimirele nu se mai poartă.

Țesăturile de in, de cînepă, de lînă și de păr de capră ocupau mare parte din timpul de lucru al femeii, urmărind prin produs mai mult scopul practic, utilitar, nu și latura estetică. Așa ne explicăm faptul că îmbrăcămintea la femeie și la bărbat are mai puține elemente decorative. Excludem cazurile cînd o parte din articolele vestimentare sînt lucrate în alte centre etnografice și însușite ca modele pentru populația băștinașă. De pildă **găitanul** ca element decorativ a pătruns greu și foarte tîrziu, nu a fost însușit de populație decît în foarte mică măsură, pantalonul rămî-nînd la forma și croiul dacic, formă cunoscută în toate zonele Carpaților noștri. Locul cojocului lung a fost luat pentru o perioadă scurtă de timp de către „chepeneag“ (haină lungă de culoare neagră), iar femeile înstă-rite sub influența culturii săsești, au împrumutat „androcul“, apoi „viganul“, primul dînd o notă de sobrietate, acceptată de oamenii în vîrstă.

Analizînd cusăturile și țesăturile din această zonă etnografică, des-prindem cu ușurință elementele împrumutate din zonele vecine, prioritate avînd sectorul Nehoiul — caracteristic pentru noi în analiza cusăturilor prin flori mari și metaloplastie aplicată.

Din spectru, culorile tari, întii cele reci, apoi cele calde sînt preferate, au fost acceptate de populație ca elemente de bază în arta populară. Și aici, practica vopsitului vegetal a stat la baza policromiei vestimentare, și aici s-a mers pe calea îmbogățirii continuu a modelelor, căutîndu-se totdeauna elementul de sinteză și subliniindu-se ideea.

Dacă vom urmări latura bogăției spirituale al cărei produs rămîne tot de ordin spiritual, constatăm că această zonă de interferență, a curen-telor diferite a îmbrățișat mai mult specificul de Transilvania. Șezătorile

erau mai bogate decât clăcile „regășenilor“ în conținut, aici se găseau elemente culturale din abundență, de multe ori cu izul pregnant al dorului de libertate. Încercînd o compartimentare a creației poetice populare, ne dăm seama că avem de a face cu o poezie legată de „cătănie“, o categorie a acestei poezii exprimînd dragostea, apoi haiducia, doinele și baladele, dialog cu flora și fauna, sau pur și simplu jeluirea cîntărețului către persoana lui.

Cum aș avea glas de cucu
Cînd seara plîngînd mă culc

Cum să am și glas de om
Cînd seara plîngînd adorm

Optimismul robust se găsește numai în strigăturile horelor, iar după al doilea război mondial în creația populară au apărut elemente noi care oglindesc bunăstarea și libertatea deplină. Și în folclorul vechi și în cel nou găsim strigături care scot în evidență hărnicia și mai cu seamă reversul acesteia — lenea :

Prin strigături se combate cochetăria excesivă care — zic ei — „este soră bună cu lenea“, se combate și neglijența peste măsură :

Mîndra cu tulpanul nou
Pe la gură — toată-i ou

De remarcat este faptul că în strigătură apare ca element nou **tulpanul** — basma care leagă părul pe sub ștergar. Se purta în zilele de sărbătoare ca și gimbirul — amîndouă articole vestimentare de origine turcească, existente în trecut în garderoba femeilor din această parte.

Și în această zonă, femeile au recepționat noul cu multă ușurință, mai cu seamă în ținuta vestimentară. Ne explicăm și prin faptul că femeile au acceptat cisma înaintea bărbatului, dacă excludem din observația noastră „cătanele venite de urlap“ spre admirația tuturor.

Cultura în depresiunea Buzăului de sus a fost accelerată și cu ajutorul publicațiilor infiltrate peste graniță din Țara Românească, și datorită legăturilor dintre localnici cu populația din sud, cu ocazia schimbului de produse sau cu ocazia păstoritului. Faptul că la Sita Buzăului există un exemplar din „Molidvednicul“ lui Antim Ivireanu — ediția a II-a, adus din tiparnița de la Tirgoviște, exclude orice comentariu. Biserica nu a avut un rol deosebit în dezvoltarea culturii. Ea a apărut tîrziu, în ultimii 140 ani, întîi la Întorsura Buzăului, apoi treptat în celelalte localități. Poate și pentru acest motiv în zona analizată există și astăzi o întregă comoară a icoanelor pe sticlă. Spre deosebire de alte locuri, aici, în fiecare gospodărie găseam pînă acum cîțiva ani de la două, la cinci, șase icoane cu scene din mitologia creștină ortodoxă, adesea cu conținut laic, și mai puține cu elemente catolice aduse în cultul ortodox. Ritmul rapid de urbanizare din această zonă etnografică cred că va obliga specialiștii să ia măsuri pentru păstrarea și conservarea acestor bunuri de artă autentică.

Instrumentele muzicale de bază au fost întîi fluierul și ciurul. Apoi scripca și țambalul s-au adăugat celor dintîi, în momentul cînd acestea

au intrat și în circuitul populației maghiare. Remarcăm faptul că ciurul este cunoscut de pe timpul migrațiunii popoarelor și a creat momente vesele atât în această zonă cât și în Oltenia, Muntenia, Moldova, Maramureș. Se pare că populația de la poalele Ciucașului a folosit întâi pseudo-instrumentele muzicale ca : frunza, șuieratul, fluieratul, chiuitul etc., apoi cântecul vocal.

În fine, precizăm sub rezerva analizelor viitoare că în zona Buzăului transilvănean se găsește astăzi un mozaic în cultura și arta populară obținut prin preluare și îmbogățire a tot ce a fost mai bun și la dispoziția lor, din cultura și arta populară a românilor din sud (zona Nehoi) a românilor și sașilor din zona Brașov, a românilor și maghiarilor din zona Sf. Gheorghe și Tîrgu Secuiesc.

Datorită puterii de receptivitate și a unui anumit grad de conservatorism au însușit datini și obiceiuri care le păstrează și astăzi, când se pune problema unei renunțări la cultura și arta populară în favoarea elementelor noi, impuse de progres, de civilizația orînduirii noastre. Au rămas majoritatea elementelor din obiceiurile de iarnă, dar a dispărut ritualul nunții, a dispărut vrăjitul cu sau fără conținut mistic, hora s-a transformat în bal, cele 32 de jocuri cercetate de noi au lăsat locul dansului modern, iar strigătura atât de robustă altădată rămîne doar în amintirea oamenilor.

Se va ajunge vreodată ca cel puțin anual să se organizeze întruniri distractive după vechile datini, durate pe temeiul solid al culturii și artei populare.

În cazul acesta, muzeul ar fi centrul de documentare competent și indispensabil.

